

Podem mesurar el benestar?

Mesures de benestar subjectiu

Ada Ferrer-i-Carbonell

Institut d'Anàlisi Econòmica, IAE-CSIC

Un exemple recent: l'informe Stiglitz

Els treballs d'investigació han demostrat que és **possible** la recollida de dades fiables i útils sobre el benestar subjectiu i objectiu. [...] Les mesures quantitatives dels aspectes subjectius del benestar tenen el potencial no només de convertir-se en una bona mesura de la qualitat de vida de l'individu sinó també d'ajudar a un **millor coneixement dels seus determinants, més enllà de les condicions materials de l'individu**. Malgrat que encara queden aspectes per resoldre, les mesures subjectives són una font important d'informació sobre la qualitat de vida [...].

És mesurable el benestar?

- Utilitaristes (abans dels anys trenta) (Bentham)
 - Utilitat indicava “plaer”.
 - El benestar (utilitat indirecta) es podia mesurar
 - i utilitzar per comparar individus.

“Edgeworth considerava la utilitat tan real com la seva melmelada dels matins” (Samuelson).

- Possibilitat de dissenyar polítiques de benestar (*welfare economics*) que ens permetin, per exemple, maximitzar la utilitat total.

La “nova” economia del benestar

- Impossibilitat de comparar benestar dels individus
- Utilitat = representació de les preferències.
- Els estudis empírics comparen individus mitjançant la renda (tenint en compte o no les circumstàncies personals) (pobresa multidimensional).
 - Consistent en la idea que el benestar és la satisfacció de les preferències perquè la restricció pressupostària és la més important.
- Ignora que el comportament també depèn, per exemple, dels sentiments (gelosia, venjança...), la imitació, les normes socials, etc.

Es pot mesurar el benestar amb mesures subjectives?

- Hi ha hagut una reactivació del debat:
 - La literatura en economia de la felicitat ha viscut una gran expansió.
- L'evidència empírica demostra que els individus poden i volen valorar el seu nivell de felicitat.
- *Benestar objectiu*: L'investigador decideix sobre les variables rellevants i el seu pes en l'índex de qualitat de vida.

Benestar subjectiu: mesura

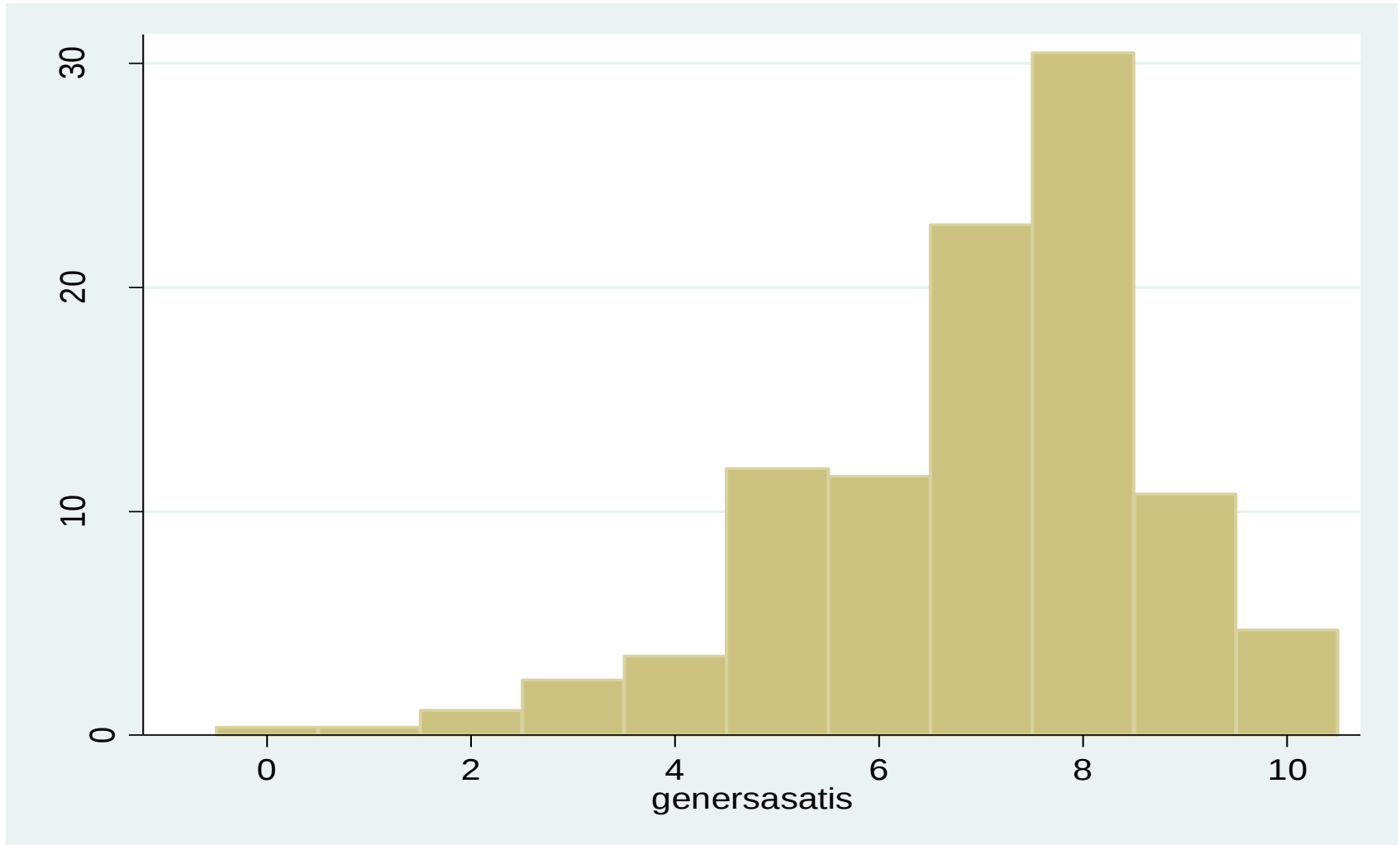
Volem preguntar-li sobre el seu nivell de satisfacció en la vida en general.

Si us plau, contesti fent servir la següent escala, en què un 0 significa completament infeliç i un 10, completament feliç.

Com de feliç és vostè en la seva vida en general?

0___1___2___3___4___5___6___7___8___9___10
completament *completament*
infeliç *feliç*

Normalment es distribueix:

Característiques principals

- Té en compte les percepcions individuals.
- La felicitat “reportada” depèn del següent:
 - La situació objectiva de l'individu (ex. la salut, els ingressos o la seva situació laboral).
 - Les seves percepcions, com ara la salut, la riquesa i la feina **abans**, com **esperen** que sigui en el futur i com es compara amb la dels **altres**.
 - Característiques personals dels individus que són constants en el temps. Per exemple, optimisme, intel·ligència o capacitat de superar adversitats.
 - Estat d'ànim: si els individus “tenen un bon dia”.

Supòsits teòrics

- La felicitat (satisfacció) és mesurable: els individus volen i poden donar respostes útils i rellevants.
 - La felicitat declarada és una transformació monotònica positiva del concepte teòric en el qual estem interessats (utilitat, benestar...).
 - Si $F_j > F_i$, $\rightarrow W_j > W_i$ (F=felicitat; W=benestar).
- La felicitat (satisfacció) és comparable, ordinalment o cardinalment.
 - Els individus comparteixen un mateix concepte de satisfacció (ser feliç és el mateix per a tothom).
 - Encara que a la gent no la faci feliç les mateixes coses.

Evidència empírica

■ Mesurabilitat:

- Correlació entre expressions físiques (per ex., somriure i activitat cerebral) i felicitat.
- **Poder predictiu**: els individus renuncien a activitats (per ex., a la feina o amb la parella) que els donen poca satisfacció.
- Correlació sistemàtica amb mesures objectives (salut, lloc de residència, etc.).

■ Comparació interpersonal:

- Els individus reconeixen i prediuen la satisfacció d'altres individus veient fotos o vídeos.
- Els individus tradueixen de manera similar “paraules” a una escala numèrica.

Per què és rellevant?

- Estudiar i entendre les preferències dels individus:
 - Per entendre el comportament dels individus i incorporar la informació en els models teòrics.
 - Per testar teories “velles” (per ex., inflació/atur)
- **Avaluació de polítiques:** no sumar felicitats, sinó entendre l'efecte de les polítiques sobre la felicitat.
 - Ex.: subsidis familiars i d'atur, imposició òptima, projectes de salut pública.
- **Estudiar pobresa i desigualtat:** entendre i dissenyar polítiques distributives - pobresa multidimensional.
- **Mètodes de valoració basats en preferències**
 - Clima, salut, cuidadors informals, infantesa.

L' informe Stiglitz

Una de les promeses més atractives de la investigació sobre el benestar subjectiu no és simplement crear una bona mesura de qualitat de vida, sinó també entendre millor les variables objectives que determinen la felicitat (diners, salut, educació).

Aquest aspecte és el menys polèmic de les mesures de benestar subjectiu.

La “típica” equació de satisfacció

$$S_{it} = \alpha + \beta X_{it} + T + \nu_i + \varepsilon_{it}$$

en què i denota l'individu i t el temps.

- Les tendències temporals (T) (per ex., inflació i eleccions).
- Variables explicatives objectives (X_{it}) (per ex., renda, educació, situació laboral, salut, situació familiar i estat de l'habitatge).
- Característiques de l'individu que expliquen aprox. el 80 % de la variabilitat (ν_i). (per ex., optimisme, intel·ligència i capacitat per superar adversitats).
- El típic terme d'error (ε_{it}).

Supòsits estadístics

- La felicitat és interpersonalment comparable des del punts de vista **cardinal o ordinal**?

(1) Models lineals vs. de resposta ordinal

- A més dels “típics” factors inobservables que varien amb el temps (per ex., un dia plujós o el cotxe s’ha espatllat), la felicitat depèn de factors inobservables i constants en el temps (és a dir, trets personals, com la intel·ligència, l’optimisme i la capacitat d’afrontar adversitats).

(2) Necessitem dades de panell per poder tenir en compte els efectes individuals.

Què ens fa feliços?

Característiques individuals

- Renda (+), renda passada (-) & renda d'altres (-).
- Educació (-): expectatives vs. oportunitats.
- Atur (-): no hi ha adaptació; hi ha histèresi.
- Característiques del lloc de treball tenen el signe “esperat” (per ex., salari (+), temps de desplaçament (-), torn nocturn (-) i hores treballades (-).
- Estat de l'habitatge (lloguer o preu) (+).
- Relació “U” entre satisfacció i edat (mínim = 40).
- No hi ha grans diferències per sexe.
- Tenir parella (+), fills (-/0), religió (+), obesitat (-).₅

Què ens fa feliços?

Característiques macro

- La qualitat ambiental és rellevant. Ex., soroll (-) i contaminació (-).
- Taxa d'atur (-) té un efecte similar a la inflació (-).
- Desigualtat (gini) (-).
- Terrorisme (-).
- Democràcia (+).
- PIB (debat!) → Necessitem una mesura alternativa al PIB? No si són el mateix o si es mouen en la mateixa direcció i al mateix ritme.

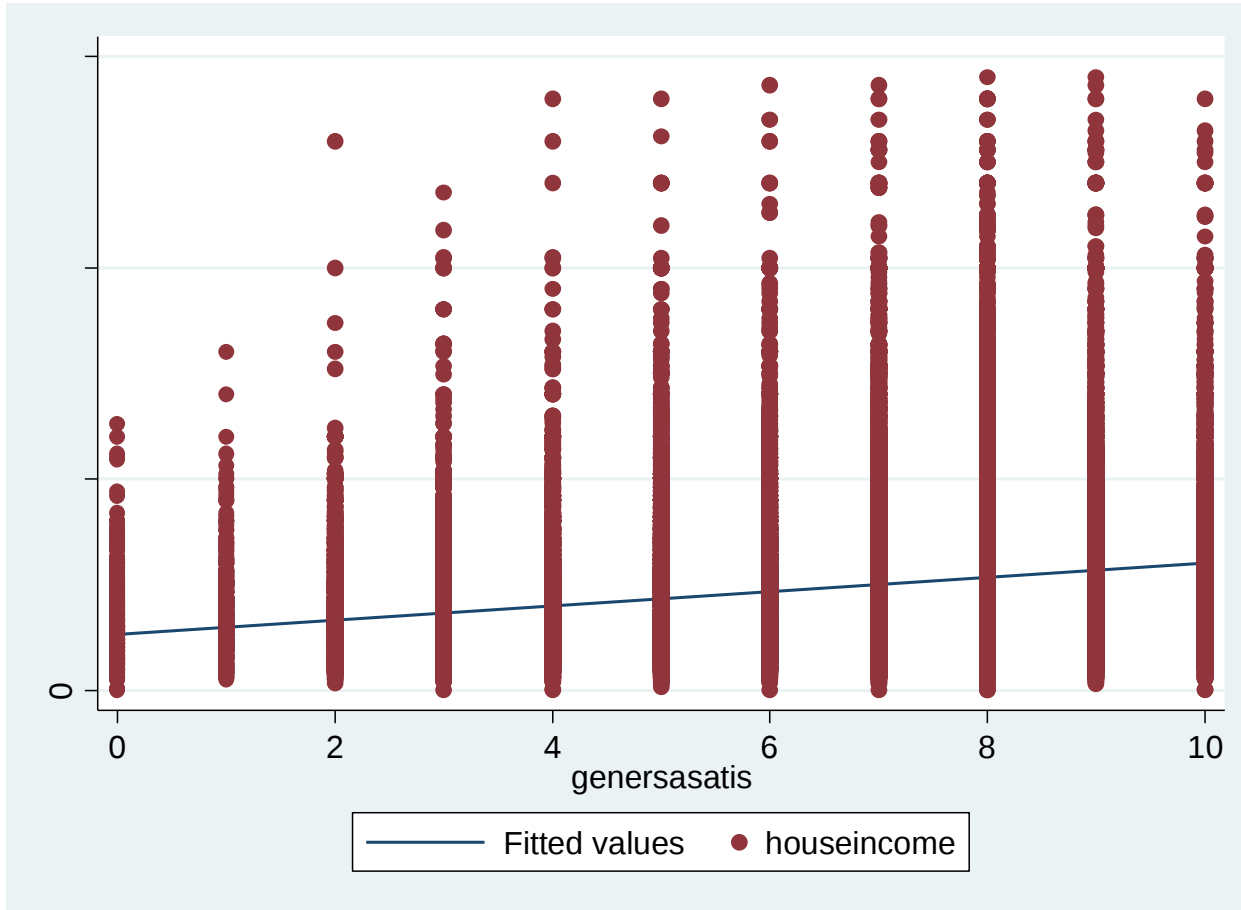
La importància de mesurar el benestar subjectiu

- (1) Les mesures subjectives són interessants sempre que aportin informació diferent de la de les mesures actuals, especialment el PIB/càpita.
- (2) Són una bona mesura per fer judicis de valor referents al benestar?
 - Serveixen per dissenyar polítiques públiques? Per entendre les preferències (per ex., sobre salut, desigualtat, nombre de fills) i sentiments de “pobresa”.
 - Podem crear un índex de felicitat que es pugui maximitzar? → Crítica principal.

(1) Els diners i la felicitat:

De l'evidència macro (PIB) i anecdòtica a
les dades panell

Diners i felicitat

Abans de l'any 2000

L'evidència empírica es basava en:

- Dades transversals representatives:
 - Es comparen individus entre ells.
 - Limitacions: no té en compte les característiques dels individus.
- Dades macro (països)
 - Compara països (mitjana) entre si o a través del temps.
 - Limitacions: (i) utilitza mitjanes i ignora la variança; (ii) compara cultures diferents o gent en moments molt diferents del temps.
- Mostres molt específiques (guanyadors de loteria)
 - Limitacions: (i) compara individus amb experiències diferents; (ii) qui guanya la loteria?

Resultats obtinguts

- *Evidència micro*: correlació petita entre felicitat i diners.
- *Evidència macro*:
 - Correlació entre felicitat i PIB/càpita tendeix a zero a partir d'un llindar (la paradoxa d'Easterlin).
 - Evidència recent qüestiona la paradoxa d'Easterlin (Deaton, 2007; Stevenson & Wolfers, 2008).
 - O la confirma (Easterlin and Mayraz, Layard & Nickell)
- *Evidència amb loteria*:
 - Els que guanyen no són més feliços que els que no guanyen.
 - N=22!! (Brickman, *et al.*, 1978)
 - És la diferència estadísticament no significativa suficient per generar tota una literatura?

Hi ha una contradicció aparent

- La correlació petita entre felicitat i diners contradiu:
 - El comportament observat (per ex., hores treballades, dades de consum).
 - La teoria econòmica existent (és $U(y)$ un bon supòsit de treball?).
 - Sentit comú.
 - La gent de països més rics són més feliços.
- Això ha generat molt debat i literatura.

Buscant explicacions

- El grup de referència és rellevant → Increments de renda acompanyats d'increments similars del grup de referència no afecten gaire la felicitat.
- La renda passada és un punt important de referència → Només els increments són rellevants.
- Els individus s'adapten tot canviant les seves expectatives → Els increments de renda tenen un efecte de poca durada sobre la felicitat.
- Preferències heterogènies.

El grup de referència

- La renda del grup de referència,

$$S_{it} = \alpha + \tau T + \beta y_{it} + \gamma \bar{y}_{r,it} + \sum_k \delta_k x_{k,it} + \omega_n + \eta_{nt}$$

on $\bar{y}_{r,it} = \sum_{i \in R_t} y_{it} / R_t$

- Té un efecte negatiu sobre la felicitat (enveja o tot és relatiu?).
- L'efecte és asimètric: ser més ric no et fa més feliç però ser més pobre sí que et fa més infeliç.
- Punt de referència intern (renda passada) també té un efecte negatiu sobre la felicitat.

Adaptació: evidència mixta

- **Dades macro:** la paradoxa d'Easterlin i la literatura posterior indiquen que hi ha adaptació.
- **Dades micro/transversals:** indiquen que hi ha canvis de preferències.
- **Guanyadors de loteria:** adaptació hedonista.
- Evidència amb **dades panell** tot just comença i els resultats són ambigus i mixtos!

Evidència empírica dades panell

- Pocs estudis i amb resultats contradictoris:
 - Alguns troben evidència que hi ha una *gran* (total) capacitat d'adaptació i altres troben adaptació parcial.
 - Sembla que hi ha asimetries i que la gent s'adapta més ràpidament a les pèrdues que als guanys (evidència molt preliminar!).
 - Alguns troben adaptació a la renda però no *l'estatus social*.

La importància de mesurar el benestar subjectiu

- (1) Les mesures subjectives són interessants sempre que aportin informació diferent de la de les mesures actuals, especialment el PIB/càpita.
- (2) Són una bona mesura per fer judicis de valor referents al benestar?
 - Serveixen per dissenyar polítiques públiques? Per entendre les preferències (per ex., sobre salut, desigualtat, nombre de fills) i sentiments de “pobresa”.
 - Podem crear un índex de felicitat que es pugui maximitzar? → Crítica principal.

(2) Les mesures subjectives, són una bona mesura per fer judicis de valor referents al benestar?

Què és el benestar?

- Hi ha un concepte teòric clar sobre el benestar?
- Mesures objectives vs. subjectives
 - Objectives: renda (corregida); ISEW, HDI, etc.
 - Subjectives: basades en les percepcions dels individus
- Alguns economistes (“non-welfaristes”) critiquen l’ús de mesures subjectives per estudiar el benestar.
 - La crítica es basa a defensar que hi ha una relació dèbil entre les condicions psicològiques i les condicions materials dels individus.

Crítica principal: adaptació

- Si els individus s'adapten, les mesures subjectives subestimen la situació *real* → ètica.
- Resposta:
 - Aquesta crítica només és rellevant per a l'anàlisi del benestar (no per estudiar les preferències dels individus i analitzar polítiques públiques).
 - De fet, les preguntes subjectives poden servir per estimar i corregir per l'adaptació.
 - No (**tots**) els individus s'adapten a **tot**.
 - Per què és “dolent” tenir en compte l'adaptació?

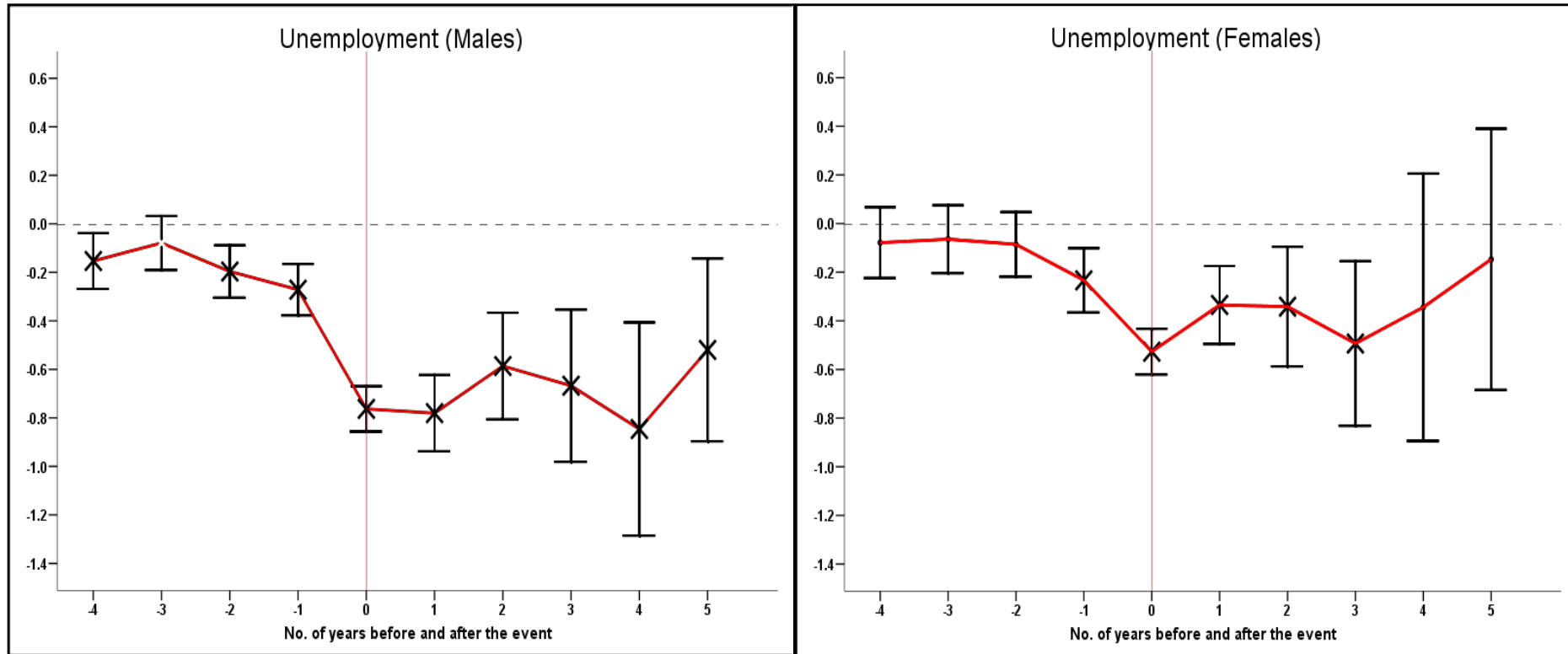
Cap a un índex de felicitat?

- Comparar les respostes dels individus vs. fer-les servir per fer judicis de valor en termes de benestar: distinció molt important.
- Adaptació extrema → seria òptim, per ex., no distribuir. Utilitzar mesures subjectives per entendre els processos d'adaptació.
- L'ús de mesures subjectives ens permet estudiar, per ex., què determina que una persona se senti pobre (són els diners, les oportunitats, l'accés a salut?) i analitzar com canvia en el temps.
- Necessitem ***un*** índex?

S'adapten els individus?

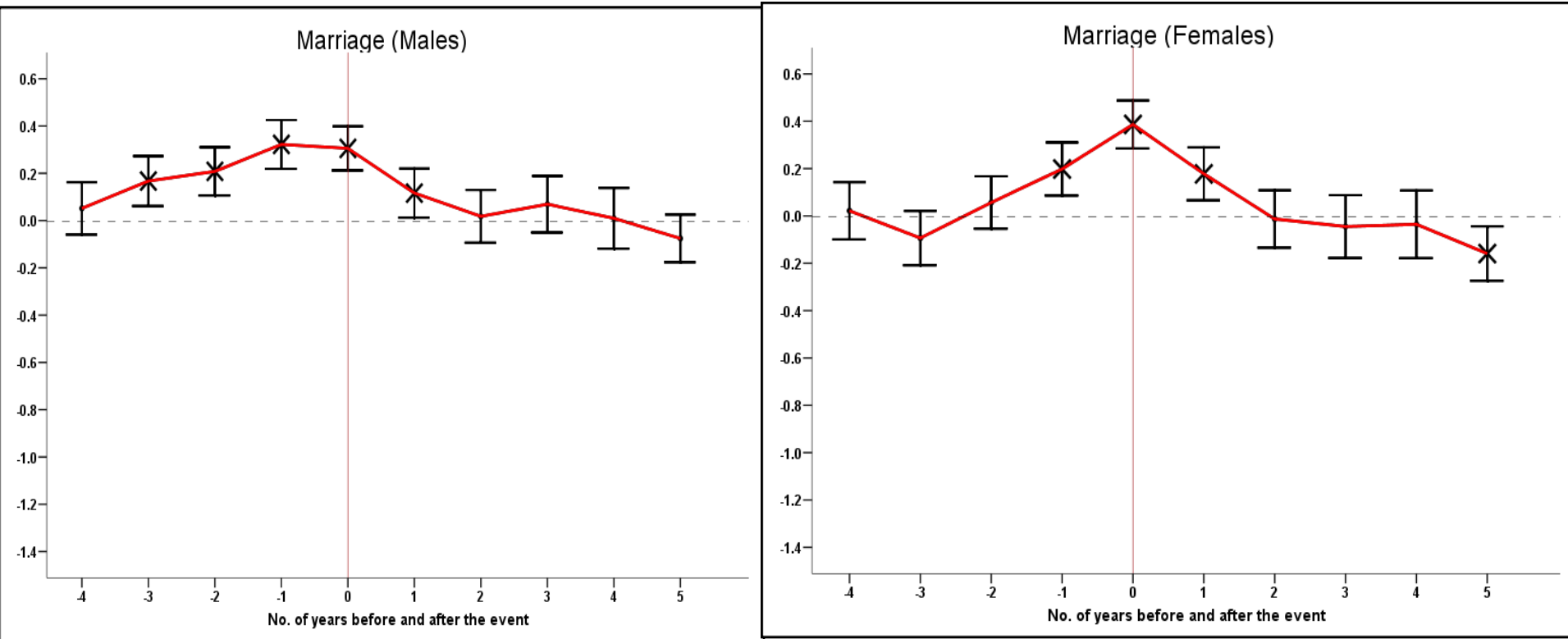
- Fins fa poc es creia que la capacitat d'adaptació dels individus era immensa. Es creia que:
 - la felicitat estava predeterminada.
 - les experiències *impactants* només tenien un efecte curt sobre la felicitat.
 - Ex.: Headey & Wearing (*set point theory*).
- L'evidència recent (dades panell) desafia aquestes teories:
 - La capacitat d'adaptar-se depèn de l'experiència i de les característiques de l'individu.
 - L'evidència no és concloent.

Atur i adaptació

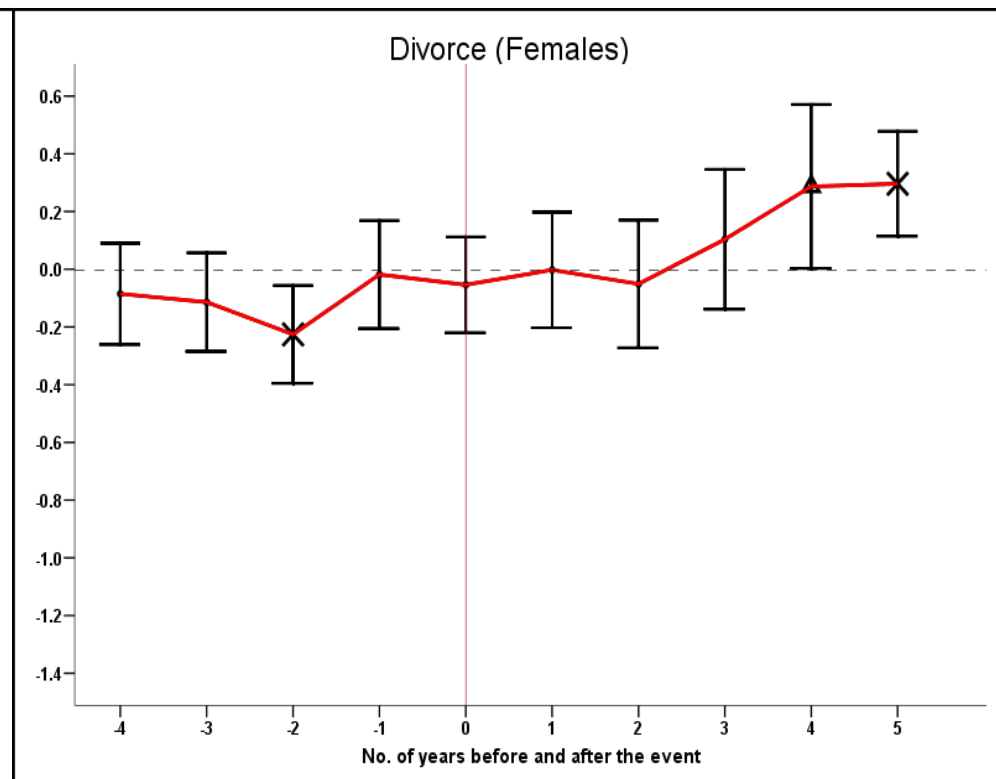
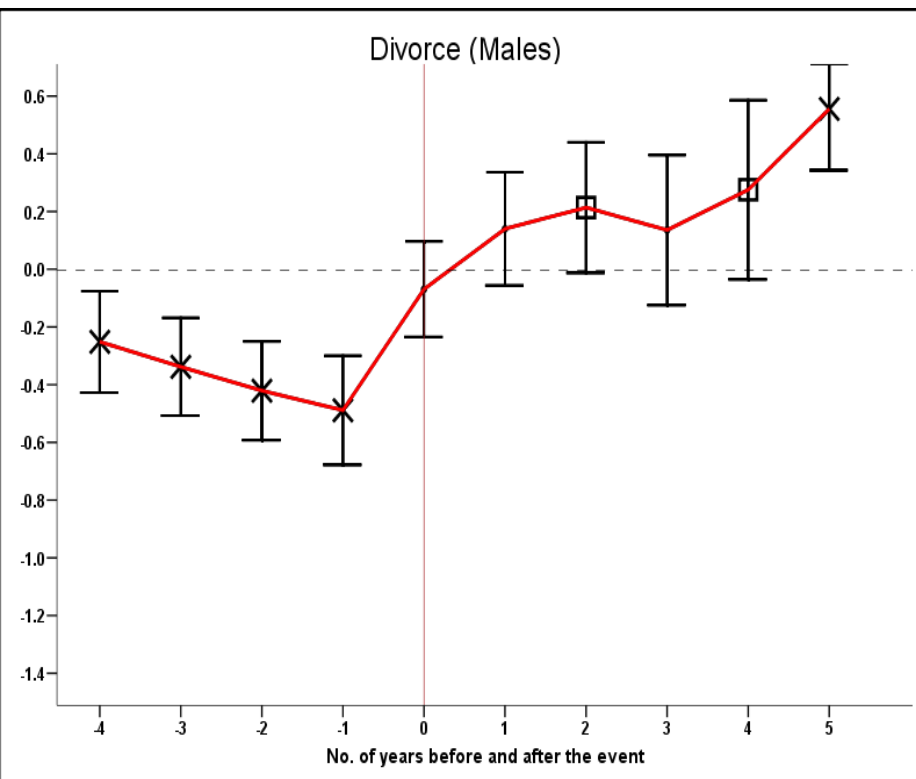

L'atur és perjudicial per a la felicitat, i la gent sembla no adaptar-s'hi.

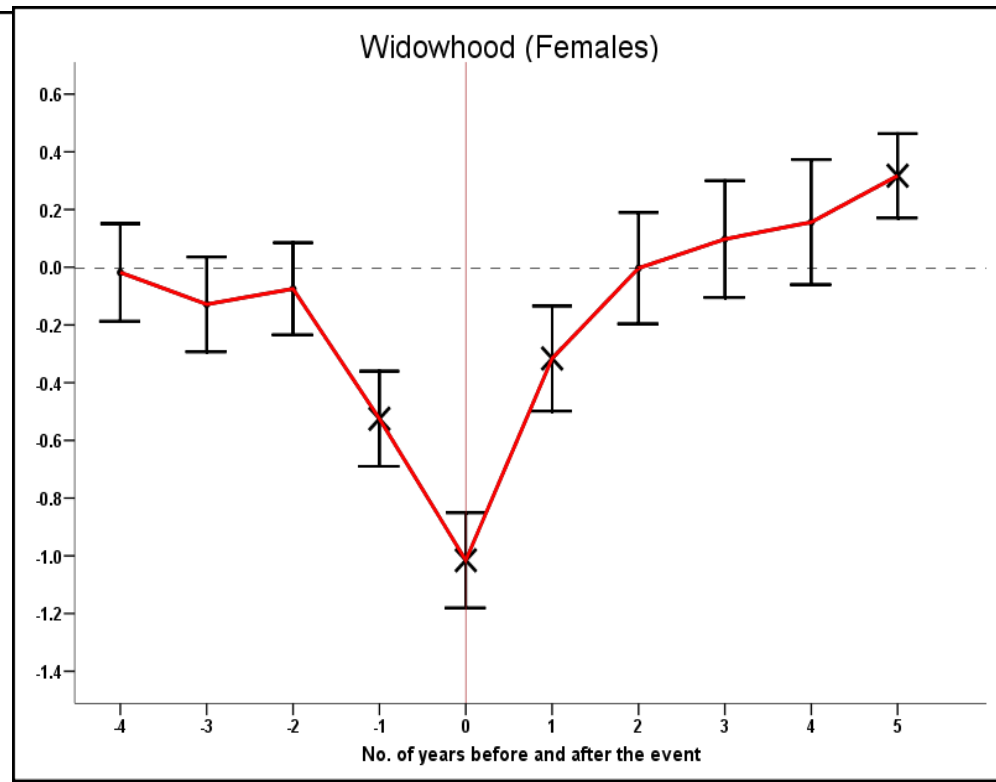
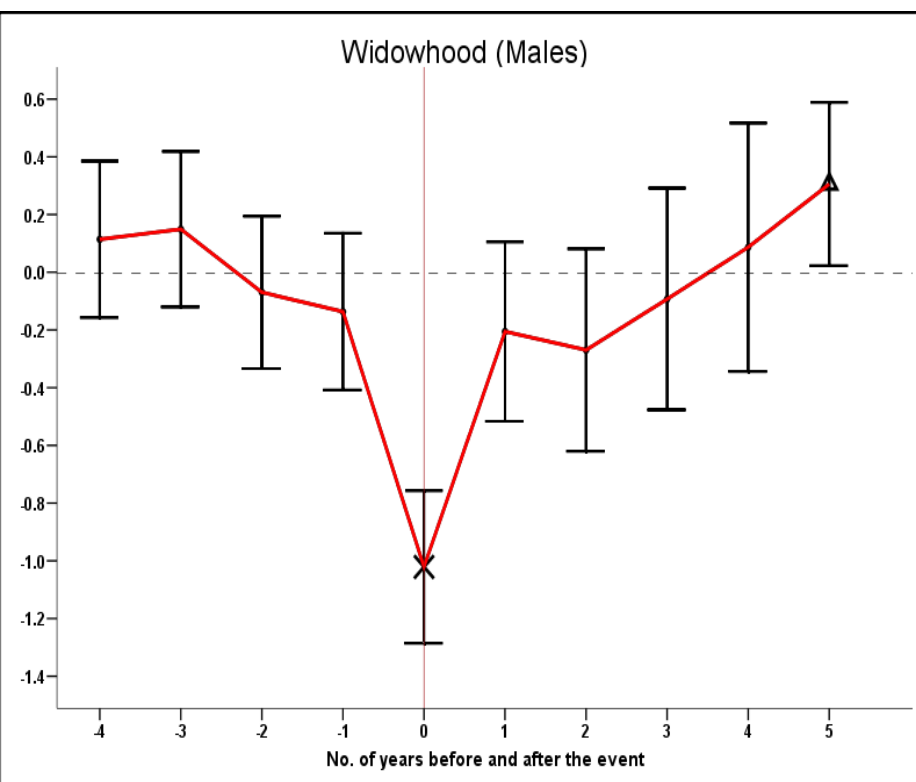
Tenir parella i adaptació

Ens acostumem a tenir parella...

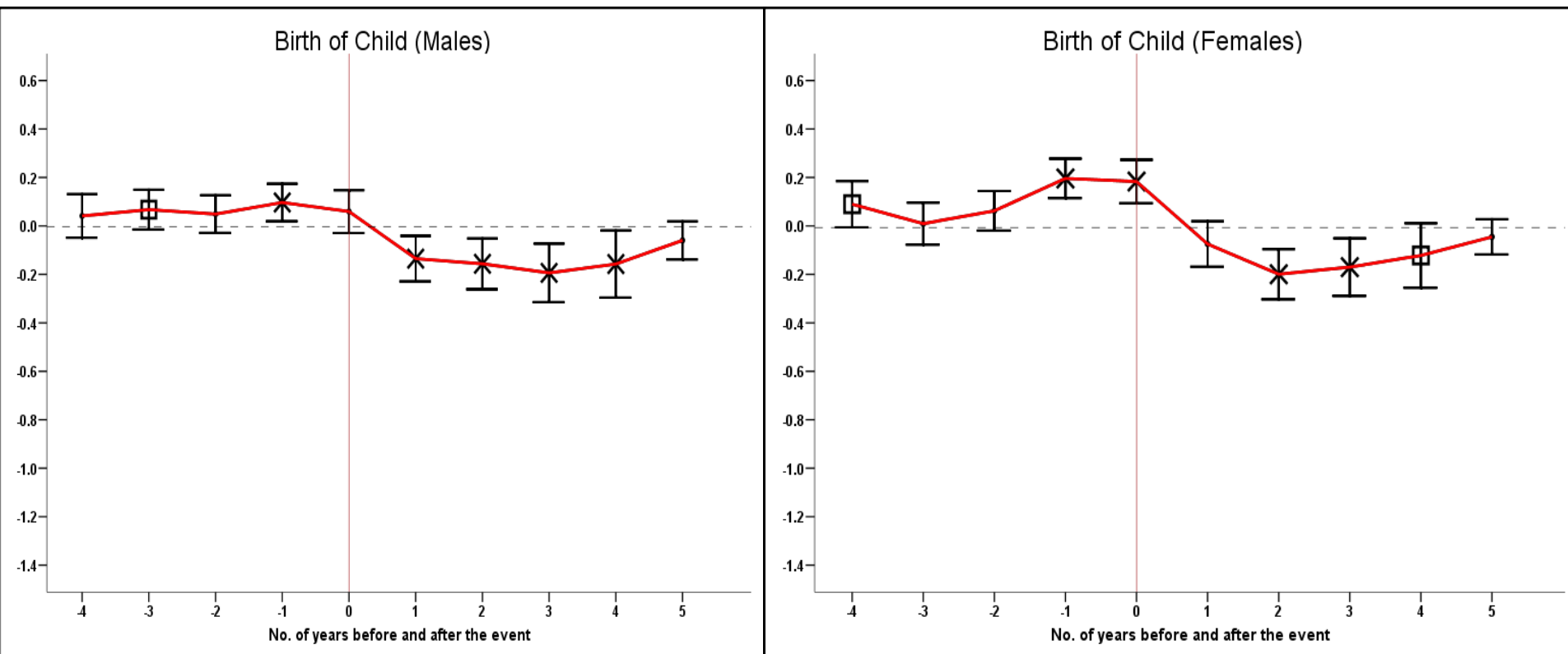

...i a divorciar-nos.

Fins i tot, quedar-se vídua és pitjor al principi que després.

Fills i adaptació

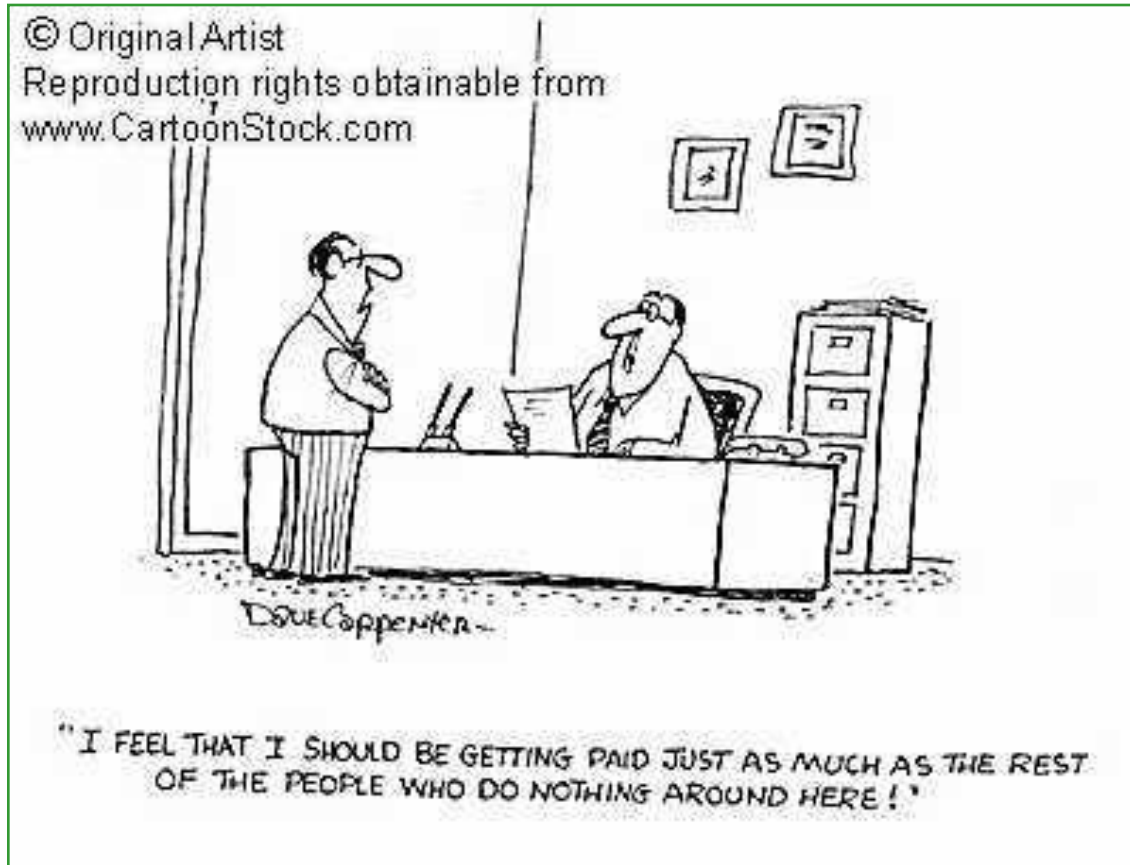

I ni tan sols els fills són la clau per a la felicitat eterna.

Conclusions

- Mesures subjectives i validesa
- Ens permeten entendre les preferències dels individus i dissenyar polítiques públiques relacionades amb el benestar.
- Mesures subjectives:
 - Són rellevants si la felicitat no està sistemàticament correlacionada amb el PIB.
 - Les volem fer servir per fer judicis de valor?
 - I per crear un índex agregat?

La importància de les comparacions

Tinc la sensació que hauria de guanyar almenys tant com tots els altres que hi ha per aquí i no fan res.

La renda, és important?

Els diners no compren la felicitat... per tant, en comptes d'incrementar-te el sou et dono una ampolla de Prozac.